



Received: June 5, 2022

Revised: June 18, 2022

Accepted: June 27, 2022

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ปิยฉัตร ล้อมขวการ*



ชื่อเรื่อง: สื่อดิจิทัล : นวัตกรรมสื่อสารเพื่อ
การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
Digital Media: Innovative Communication
for Community Sustainable Development

ผู้แต่ง: กมลรัฐ อินทรทัศน์ (Kamolrat Intaratat)

ปีที่พิมพ์: พิมพ์ครั้งที่ 1 (มกราคม 2560)

พิมพ์ครั้งที่ 2 (มกราคม 2561)

จำนวนหน้า: 250 หน้า

สำนักพิมพ์: บริษัท สันทนาการพิมพ์ จำกัด

ผู้จัดจำหน่าย: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทนำ

“สื่อดิจิทัล : นวัตกรรมสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน” นับว่าเป็นหนังสือเล่มแรกของประเทศไทยและในแวดวงภูมิภาคอาเซียนและเอเชียที่มีการบูรณาการศาสตร์หลักด้านการสื่อสารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะสื่อดิจิทัล และศาสตร์ด้านการพัฒนา โดยเฉพาะการพัฒนา กลุ่มชายขอบ (marginal group) หรือกลุ่มที่โอกาสน้อย (the less group) ที่เชื่อมร้อยบริบทโลกจากองค์การสหประชาชาติหลากหลายหน่วยงาน เช่น UNESCO, UMWOMEN, ITU, APT, FAO บริบทภูมิภาค เช่น ASEAN Foundation, ASEAN Secretariat Office, SEMEO, SEARCA บริบทเชิงนโยบายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) กรมพัฒนาและคุ้มครองสตรีและเด็ก กระทรวงพัฒนาความมั่นคงมนุษย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรมการศึกษานอกโรงเรียนกระทรวงศึกษาธิการ หลอมรวมสู่ชุมชนโดยเฉพาะชุมชนที่เป็นกลุ่มชายขอบของประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม ในการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อการพัฒนาตนเองและชุมชนภาพรวมทั้งในมิติของการ “รู้จัก รู้ใช้ และรู้พัฒนา” บนฐานคิดตามปรัชญา

* รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช



เศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องอย่างลงตัวทุกระดับ คือ ตั้งแต่ระดับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ในปัจจุบัน (ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564) และระดับโลก คือ แผนการพัฒนาย่างยั่งยืนร่วมกัน (SDGs) ดังข้อสรุปโดยสังเขปของแต่ละบทต่อไปนี้คือ

บทที่ 1 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกล่าวเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับสากล (SDG: Sustainable Development Goals) และแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการพึ่งตนเองของประเทศ ไทยตามแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) สำหรับศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มใช้ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2573 หรือ ค.ศ. 2030 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี

บทที่ 2 สื่อดิจิทัล นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับสื่อดิจิทัล: เพราะสื่อดิจิทัลนั้นเป็นทั้งเครื่องมือและนวัตกรรมการสื่อสารอีก ประเภทหนึ่งของชุมชน เพราะสามารถส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองได้ อย่างเป็นรูปธรรม และเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวิถีชีวิตของผู้คน ตลอดจนปรากฏการณ์ความท้าทายต่างๆ ที่จะต้องหาวิธีการในการให้ชุมชนสามารถที่จะใช้งาน หรือใช้ ประโยชน์จากสื่อดังกล่าวได้อย่างเท่าทัน เท่าเทียม และมีประสิทธิภาพร่วมกัน

บทที่ 3 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อดิจิทัล โดยภาพรวมจะเป็นการแบ่งตามวิวัฒนาการของสื่อ ดิจิทัลที่มีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลักคือ คือ 1) กลุ่มทฤษฎีที่เชื่อว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสามารถชี้นำ สังคม และวัฒนธรรมได้ 2) กลุ่มทฤษฎีที่เชื่อว่าสังคมและ วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ 3) กลุ่มทฤษฎีบูรณาการ : เทคโนโลยี สารสนเทศ การสื่อสาร สังคม และวัฒนธรรม หนังสือเล่มนี้จะกล่าวเฉพาะแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อ ดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลในบริบทของนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนภายใต้ นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ที่ชุมชนใช้สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการพัฒนาตนเอง และพัฒนาชุมชนของตนโดยรวม

บทที่ 4 กลยุทธ์การใช้สื่อดิจิทัล ด้วยความแตกต่างของชุมชนแต่ละชุมชนที่มีรากฐานของสังคม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน การออกแบบกลยุทธ์การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อ การพัฒนาแต่ละชุมชนในการสร้างงาน สร้างอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกันอย่างยั่งยืนจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น เพื่อให้สามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาตนเองและชุมชนตนเองได้



บทที่ 5 กรณีศึกษาสื่อดิจิทัล กรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างของความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมในบริบทต่างๆ เกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัล: นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาชุมชนและสังคมโดยภาพรวมอย่างยั่งยืนร่วมกัน โดยแบ่งออกเป็นกรณีศึกษาจากต่างประเทศและในประเทศไทย

บทที่ 6 สรุปสื่อดิจิทัล กว่หนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา ด้วยความมุ่งมั่นของรัฐบาลไทยที่ต้องการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทยให้มีความเป็นอยู่ที่ดียิ่งๆ ขึ้น เริ่มที่การลดช่องว่างการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ในกลุ่มประชาชนทุกระดับ ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงเครือข่ายสารสนเทศได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน บนพื้นฐานความปลอดภัยและการรู้เท่าทันสื่อ ที่เน้นความร่วมมือของหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานรัฐ หน่วยงานพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชนอย่างต่อเนื่อง

บทสรุป

“สื่อดิจิทัล : นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน” เกือบ 2 ทศวรรษของการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาชุมชน สื่อดิจิทัลนับว่าเป็นหนึ่งในนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะชุมชนชายขอบอย่างแท้จริง สื่อดิจิทัลได้เอื้อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนผ่านการพัฒนาอย่างทั่วถึงในขณะที่ชุมชนยังคงสามารถคงอัตลักษณ์และศักดิ์ศรีของตนเองไว้ได้อย่างยั่งยืน หนังสือเล่มนี้จึงเปรียบเสมือนการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม ที่เริ่มตั้งแต่เข็มทิศการพัฒนาของมนุษยชาติร่วมกัน (SDGs) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ความร่วมมือของหน่วยงาน เครือข่ายภาคีทุกระดับตั้งแต่ระดับโลกถึงระดับพื้นที่ และที่สำคัญที่สุดคือ **“อาสาสมัคร ICT ชุมชนทั่วประเทศ”** ที่อาสาในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาชุมชน เพื่อการเปลี่ยนผ่านชุมชนสู่โลกใบใหม่อย่างประสบความสำเร็จร่วมกันมากกว่า 1 ทศวรรษ ด้วยความสำเร็จดังกล่าวผนวกกับภายใต้นโยบาย Thailand 4.0 ที่เน้นการขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยนวัตกรรมอย่างยั่งยืนร่วมกัน.....**สื่อดิจิทัลจึงเป็นนวัตกรรมการสื่อสารที่เป็นคำตอบที่ถูกต้องและลงตัวที่สุดในปัจจุบัน เพราะชุมชนสามารถเข้าถึงสื่อ...ใช้สื่อ... และเป็นเจ้าของสื่ออย่างแท้จริง....**